

Ingvbjörz Síðin

EES-urðan fós. 30. okt.

FRAMSGUGURDEDA Ó LANDSFUNDI KVENNALISTANS
30. OKT. - 1. NOV. 1992.

þar eru Kvenna Listakonur!

Þegar ég stend hér á landsfundi Kvennalistans og á að lýsa fyrir ykkun skoðunum minum á sanningnum um Evrópska einfahagsefnið þá er mér nokkur vandi á höndum. Eftir allt sem á undan hefur gengið má til um líjóst vera að i bessu málum hef éa að síðan teki orða viðskipta við staliðsvort minar í Kingfloknum og sjálfsagt lík að þá tilfinningu sem borri Kvennalistakvenna hefur fyrir bessu málum. Það er því komin í það hlutverk að halda á lofti skoðunum sem ekki hafa áður heyrst í Kvennalistanum, bó að þær hafi kenniski verið til staðar, og gefa bessum skoðunum rödd sem eru Kvennalistakvenna eru ekki vön að heyrna um eigin röðum.

Frá því Kvennalistinn fór fyrst að álykta um sannumann í Evrópu fyrir 3 árum, nánar tiltekið á landsfundi að Básum í október 1992, hefur légið líjóst fyrir að samtökum veru mótfallin því að Island gerðist aðili að sannunapróvinni. Einhvern veginn kom aldrei neitt annað til greina og ef eithvað er, hefa ályktunir okkar orðið eindregnari í endstöðunni eftir því sem árin hafa liðið.

Ándstæða við EB og síðan EES já nokkuð beint við af þeirri einföldu ástæðu að það er miög náttúruleg og eðlileg tilfinning að óttast EB og taka öllum hugmyndum um tengsl við bandelagið með mikilli veruð. Ekki síst bugar um er að reða konur og samtök sem gjalda almennnt varhug við valdi. EB er stórt bákn, það er reglugerðarveldi sem er bæði miðstýrt og karlstýrt. Og það er vissara að blanda ekki geði við trúllin. Vandamálið sem við er að eiga er bara að bau fara ekki bó að okkur líki illa við bau og heldur ekki bó að við tekum augunum fyrir þeim.

Um nokkurt skeið hef éa fylgst með bessum trúllum um fjarlægð og ég get fullvissað ykkur um að bau eru ekkert smáfríðari í minum augum en vikrar. En utilitið segir ekki allt og ég tel mig hafa kogist að því, eftir vandlaða yfirvegin, að bau séu okkur ekki eins hættuleg og ætla meðti.

En er með órum orðum komin á þá skoðun að

við bau megi semja án þess að missa sjálfsstæðið, velferðina og lýðræðið úr landi. Í þessari stöðu finn ég til beirrar ófultnagju að ég er ekki handhafi eða boðberi neins stórs sannleika, fullkominn ríktilegis eða döfusar málstaðar heldur þess sem gjarnan er kallað „realpolitik“ og hvílir ekki miða fint í hugsjónabaráttu „Realpolitikin“ er nefnilega sjaldnast upphafin eða innblákin. En þá hlýt ég að eru réttar sjálfa mig og ykkur beirrar spurningar hvort það sé eitt hvað í grundvallaratrium varat við hana? En Kvennalistinn með öllu andvígur slikri pólitík?

Hin előðun er su að eftir 10 ára þátttöku í binormáispólitik setti Kvennalistinn ekki hefnað „realpolitik“ en um leið sín ég þann varnagla að það má aldrei kveða svo rammt að rannsóknin að það breytist í hreina og klára hentistefnu.

En til að gera langa sögu stuttu þá er niðurstaða minn varðandi EES-samninginn einfaldlega su, að ég treysti mér ekki lengur til að standa við þá eindregnu andstöðu sem Kvennalistinn hefur mótað til samningsins. Ég hef heyrta konur segja að bessi afstaða minn hafi komið sem þruma úr heiðskiru lofti en í raun hef ég lengi haft ákvæðna fyrirvara á andstöðunni.

Pannig vildi ég að i stefnuskrá Kvennalistans fyrir síðustu koningar yrði tekið fram að Kvennalistinn vildi að Ísland séstæði utan EB og EES – að svo stöddu, hettáan var su að mér fannst setningin að öðrum kosti vere of afgerandi og loka fyrir endurskoðun. Það var reyndar ekki ein um þessa skoðun en hún fékk ekki tiljómgunn innan samtakanne.

Að síðasti hef ég oftari en einu sinni úttalað mig um EES og EB með þeim hætti að það hafa ekki allar Kvennalistakonur verið jafn ánegðar með mig. Pannig vil ég minna é ákvæðinna taugatitring sem varð í desember síðasti, þegar ég sagði að af tveimur vorum kœtum veri EB skárti en EES ef ekki kœm til sjávarútvegsstefna bandalagsins. Óg aftur í mars síðasti, þegar ég sagði að aðild að EB yrði að vera hluti af þeiri heildarmynd sem við hefðum fyrir framan okkur í

Umraðunni um EES, H.a., vegna þessara ummæla minna hafa orðið umraður í þingflokknum um afstöðu mina og þær umraður voru einmitt ástæða þess að við gáfum Evrópumálunum góðan tímamálföringi Kvannalistans á Seyðisfirði 29. maí til 2. júní sl.

Frá meðalgerindi sem ég hélt þar sagði ég mér, "... ó undanfórum vikum og mérnuðum hef ég allt i stöðunni inni umraðu og baráttu líð sjálfa mig. Ekkir vegna þess að ég viti ekki hvað mér finnst um EB og EES heldur vegna þess að ég eru ekki sannfærð um hvað best sé að gera í stöðunni."

Síðan sagði ég að það væri tvennt sem öðru freður hvældist fyrir mér. Í fyrsta lagi væri ég ósátt við stefnu og markmið EB og EES og gerði mér fullilega grein fyrir að betta væri kerfi sem væri óaðgengilegt forum. Hins vegar væri EB þarna og sem báttakendur í hinum frijálsa merkaðskerfi byrftum við að aðelega okkur bvi sem gerist í helstu nágrannar og viðskiptalöndum. Það væru ytri aðstæður sem sköpuðu rammann og mótuðu leikreglurnar. Það bendt síðan á að að þessu tvennu gefnu væru engu að síður ýmsir möguleikar á afstöðu og ég benti á þá.

Eftir á að hyggja finnst mér eins og konur hafi fremur lítið á betta sem hugarleikfimi híð mér en sem svo að mér væri fúlasta alvara með þessum vangaveltum. Óg ég játa fullilega að það urðu mér við vonbrigði að ekki skyldi fast upr gegnrynni umraða. Þar á ég sjálf nokkra skíð á bvi segja má að ég hefði átt að setja afstöðu mina fram á áhufaríkari hátt. En til þess skorti mig sannfaringu,

Það ekki hóf ekki ólli mál nuna hvort eða hvenær ég létt efazemdir í ljós heldur hitt að ég, og reyndar fleiri Kvannalistakonur, höfum komist að heirri niðurstöðu að Kvannalistakonum sé of bröngur stakkur skorinn í heimstefnuþirlysingum sem Kvannalistinn hefur hingað til látið frá sér fare. Hvað sjálfa mig varðar þá langaði mig ekkeri að komast að þessari niðurstöðu, hvort á móti. Ég bara komið að henni.

Ég hekki óll rökín gegn aðild að EES og EB - með svo oft hef ég farið í gegnum þau sjálft. Eins og sáðar Kvannalistakonur hef ég horft

gagnrýnum augum á þessi bandalög og tilundað alla gallana sem heim fylgja, í minum huga vegur þar þrennt byngst,

I fyrrsta lagi byggja EB og EES á hefðbundinni lagvaxtarhugmyndafræði — eða réttara sagt sónunarhugmyndafræði — þar sem velha reninganna vegur byngra en gædi menntið og nátturu. Heð innri markaði EB erindi að skirkulega í nýja lagvaxtaréókn. En betta er í sjálfu sér ekki nyttr, betta gerða ÞIL i Áhrifd ríki — líka líttla Island. Þar áttan geðn þessari hugmyndafræði stöðvaði því ekki við landamáni hjoðritjanna og þeir fyllilega réttmætt að halda því fram að það sé ekki síður gagnlegt að vinna að því að hið vestrana lagkerfi vindi ofan af sér, á veltkvængi þar sem fullveldi einstakarsíða eru takmörk sett.

Ályvanjur af umhverfi mannsins og auðlindum sínas því ~~vissulaga~~ rétt á sér þegar EB og EES eru annars vegar en hins vegar hafa þær í sjálfu sér tekmarkað gildi fyrir efstöðuna til sáldar Íslands nema við séum almennt þeirrar skoðunar að draga beri úr frelsi markaðarins í millinikjaviðskiptum. I því tilviki hljóðum við líka að gjalda varhug við GATT því í haun er markmiðið með þeim samningum að gera heiminn allan að einum markaði. Og í GATT rétt eins og í EES verða menn að taka allan rakkann eða hafna honum. Því til viðbótar má svo nefna að því fer við fjarri að GATT sé kvenvinssamleg, alþvöleg eða lyðrædisleg stofnun. Samt getur GATT orðið til þess að opna þróunarhlöndunum ákveðna leið inn á hins ríku markaði ianníkjenna og þegar það gerist bá kostar það ákveðnar fórnir af þeirra hálfu, þess vegna m.a. eru franskir bændur og franskstjórnvöld endvíg nýjum drögum að GATT-samningi.

I þáru lagi er EB og EES þeiri karlstýrt og miðstýrt — en það á reyndar líka við um iðlenskt samfélag. Það með hins vegar segja að það sé ekki á þau ósköp bætandi. Þessi karlstýrðu og miðstýrðu bandalög eru bara svo stóri að í krafti valds og virburarskóðu minu þau móta. Leikreglurnar í öllum alþjóðesamskiptum, þar að auki höfum við konur ákveðið að fera ut rammanna og láta þórlum ekki eftir þau svíð samfélagsins þar sem völdin liggja. Við konur fórum inn í

karlheiminn á Alþingi og við viljum komast inn í karlheiminn í bönkunum og fiðmálastefnumunum. Hvar liggja mörkin? Hvort viljum við ekki fara? Liggja mörkin við EB og EES?

Hví er tagi á sér stað ákvæðið framsal á valdi frá Alþingi og ístenska stjórnkerfinu til stjórnkefis EES og EB. Í þessu felst sunnaröing á fullveldi sem um er talað. Það með tilganga dræga í efa að betta samræmið ístenskri stjórnarskrá og það er full ástæða til að fá þeim vafa eytt með stjórnarskrárbreytinu. Það breytir þó ekki því að valdið á samningsviði EES, þ.e. í öllu sem varðar fíordrelsíð, verður fjarlagara okkur en áður var. Við höfum ekki óháð tök á því að sniða ný lög að okkar þurfum og hagsmunum. Þetta er vissulega stórt galli en um leið má segja að það sé ekki óstórtlegt að burfa að búa við einhvers konar milliríkja — eða alþjóðalög og dómstóla verðandi málafni og samskipti sem eiga sér stað hvort á öll landamáli. Vandamálið sem við fætendingar, ef við gerumst aðilar að EES, verðum að glima við rétt eins og aðrar þróðir eru að reyna að koma í veg fyrir og dræga úr reglugerðarveldi EB/EES á svíðum sem best eru komin í höndum þjóðrikja eða svitartjórna.

Eftir mið gæfist til þess hér að fara út í einstök atriði samningsins þá er vissulega hegt að henda á mórg ogagnrýniverð atriði. Það eru mangir gallar á samningnum og í honum felast ýmsar hettur en í heildina teknar veður þetta ekki eins þungt á mínum vodarskáldum og þeir gallar sem fylgja því að ekanda algertlega utan við samrunaþróunina í Evrópu.

Það sem ég horfi þá ðóru fremur á er að 75% af vörutíflutningi okkar er til rikja EES og við þurfum að tryggja stöðu okkar á þeim markaði um leið og við leitum að nýjum. Heð aðildinni að EES erum við að lýsa því yfir að hér á landi ríki sama viðskiptaumhverfi og annars staðar í Evrópu sem auðveldar einstaklingum og fyrirtækjum í öðrum ríkjum að eiga viðskipti við okkur og drengur úr tortryggni.

Síðan þróun sem nú á sér stað í skipulagi merkaðskerfisins í Evrópu verður með eða án

okken. Við verðum hins vegar að svara því hvort við viljum og treystum okkur til að standa utan við hana. Í því sambandi verður manni hugsað til EFTA-samningseins sem mikil var gegnryndur hér á landi á sinum tíma, náiðin að EFTA hefur ekki alltaf verið teknin út með seldinni og það hefur t.d. verið á það bent að halverft mörg störf í lönnarhláfi tapast vegna samkeppeninnar við odýra órtenda lönnarhláfu. Í því sambandi verðum við hins vegar að velta því fyrir okkur hvort folk hér á landi, og þau með viðsjálfar, hefðum sátt okkur við að húa við verndarskefni í viðskiptum og hugsanlega annað vörutúrvél og vörumerð en gerist í löndunum íkrinum okkur? Það má líka velta því fyrir sér hvort það hefði í raun burft að fara svona illa fyrir ómeum lönnareinum hér okkur ef stjórnvöld hefðu staðið betur við bakið á þeim?

Ið eru laið vilt ég leggja áherslu á að þaði politiskt og efnahagslegt skipulag Evrópuengur nu í gegnum miklar breytingar. Það meðst á næstu miðserum og árum hvernig innbyrðis tengslum Evrópuríkja verður háttar og begar um þau mál verður samið verður samningaborðið EB og EEB. Það held að það skipti verulegu máli að við sitjum við það borð ef við viljum tryggja hagsmuni okkar á jaðri Evrópu. Það er betta sem ég á við begar éða tala um politiska einangrun.

I bessu sambandi me gum við heldur ekki gleyma því að það er viðtek samstaða um það í Evrópu að vinna saman á vettvangi EB og EES. Þjóðir Austur-Evrópu vilja t.d. komast að bessu samstarfi og íslendingar eiga að stytta þá í því. Samstaða um þetta samstarf nær líka til kvenna og karla sem hafa svipaðar skoðanir og við á stöðu kvenna, Lyðræði, umhverfis, lifriki o.fl. Hreyfingin sem kennir sig við 2. júní í Danmörku hefur það t.d. ekki að markmiði að Danir eigi að segja sig ur EB. Þau vilja hins vegar setja skorður við þróun EB í átt til sambandsríkis og euka Lyðræði innan bandalagsins.

I neun og veru held ég að það hafi orðið vendipunktur í þróun EB í sumar. Lyðræðisbylgjan frá Austur-Evrópu nái til Vestur-Evrópu. Fólkis þær fékk rödd og gerði sig gildandi í Bjóðarathkvæðagreiðslunni í Danmörku og Frakkklandi. EB er ekki tengur

einkaeigni byrokrata og stjórnmálamanna heldur fer fram naunveruleg umræða um framtíð bandalagsins.

Ef EB broast ekki í átt til lýðræislegra og lausheistaðra bandalaga þá fæst aðild að bvi ekki samþykkt á hinum Norðurlöndunum, að Danmörku meðal annar, þá verður tengslum þessara mikla við EB ráða á vettvangi EFTA og EES. Þá skiptir máli að við verðum aðilar að því umræði.

Ef EB broast aftur a móti bannia að hessi riki telji það viðunandi þá eigaum við breddja kostu völ. Annað hvort tvíhlíð samningum um fjórfrelsið, að frátöldum stofnanahætti samningsins um EES, eða að leggja inn umsókn um aðild og sjá hvenju hún myndi skila, í þessu sambandi verðum við að hafa í huga að EB er aibreytileg skerpa og bvi erfitt að taka afstöðu til þess i eitt skipti fyrir all nema meður sé i móti viðskiptabandalögum eða hvers konar framsali a fullveldi.

Meiri hafa haldið bvi fram að óvissan sem fylgi CES sé svo mikil að það sé ekki hægt að verja stuðning við samninginn. En hvaða viðsa fylgir bvi að taka ekki þátt í EES? Í naunum má segja að með bvi sé teknir meiri alihæta bvi þá eru við að viðsu leyti ein á báti og verðum að þróa tengsl okkar við EB upp á eigin spytur. Staðan í heiminum er einfaldlega sú um þessar mundir að það gefst engin viðsa fyrir neinu. Heimurinn er á fleyziferð.

Óg einmitt þess vegna telja margir sig síð heikn á lofti um að EB sé deyjandi bandalag og það taki bvi ekki að tengjast einhverju sem sé dæðenum merkt. En hvernig mun EB deyja og dettur einhverjum í hug að þegar og ef það deyr verði allt eins og áður var? Óg ef við tengdumst bvi ekki á nökkurn máta þá myndi okkar titli heimur standa kjur meðan allt hitt fyrir utan væri í mikilli sveiflu? Meðan EB lifir þá mun það hafa áhrif á þróun mál a her eins og annars staðar í Evrópu og ef það deyr þá mun dæði þess hafa áhrif hér sem annars staðar.

Óg get alveg sagt ykkur það að óg hef ekki frívott efanum ír huga mér. Óg hef ekki séð

Ljósist óg get ekki bodað aðild að EES sem meint leynaðararéindi. En hörd andstæða við aðildina — ótheimtin einfaldlega meiri nánfaringu en óg er fer um að hafa. En óg se gellana — svo lengi hef óg horft á þá.

Að lokum langar mið aðeins til að koma að alvöru þessa mæla fyrir Kvennalistann, en alvaranir vært fyrst óf fremsk af því hvornig við lítum á málum.

Við eru i alvarlegum málum ef við eru i grundvaltaratriðum andvigar efnahæsbandaðum s.s. EB og EES og lítum á þau sem hugmyndafræðilega óalandi óg óferjandi fyrirberi rett eins og hernaðarbandað. Þó að við eru i grundvaltaratriðum andvigar frjálsum markaði i millirikjavíðskiptum. Við eru líka i alvarlegum málum ef við lítum á það sem aðaert grundvaltaratriði að íslensk þjórmegi aldrei setja fullveldi sínu skorðun i alþjólegrum sáningum.

Málið er aftur á móti ekki miðg alvarlegt ef við lítum svo á að EES-sáningurinn sem millirikjasáningur í viðskiptum sé þess eðlis að hann burfi að vega og meta áður en afstaða er tekin. Þá stöndum við einfaldlega með vogarskálar og viktum — bæði sameiginlega og hver fyrir sig — og það ætti ekki að fara hvitum stormsveipur um samtökum bó að vogarskálarnar hallist mismikið hjá okkur.

F minum huga er þetta ekki miðg alvarlegt fyrir Kvennalistann því það er svo margt sem sameinar okkur bó að við komumst ekki allar að súmu riðurstöðu um þetta tilteks mál. Óg við skulum ekki láta okkur detta það í hug eitt augnablik að þær komur sem eru eindeignir andstæðingar EES og EB eigi meira sameiginlegt með Hannesi Jónssyni sendiherra eða Bjarna í Rygðastofnum en okkur sem höfum blendnu afstöðu. Þó að við bessan blendnu sigum meira sameiginlegt með Jóni Baldvin eða Birni Bjarnasyni en stallleysrum ekki í Kvennalistanum sem eru hancar í andstæðunni. Þetta er ekki mál sem ~~þó~~ ófuglum Kvennalistans við munum áttu okkur enn betur á því þegar frá líður,

Við munum líka áttu okkur á því að samningurinn — hvort sem hann verður að